

TURIZM BOZORIDA TIBBIY TURIZMNING TUTGAN O'RNI VA O'ZBEKISTONDA SOHANI RIVOJLANTIRISH UCHUN XORIJ TAJRIBALARINI QO'LLASH

Samandarov Og'abek Alisher o'g'li

UrDU Turizm va mehmonxona xo'jaligini boshqarish kafedrası o'qituvchi stajori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7029211>

Annotatsiya. Ushbu maqolada turizm bozorida tibbiy turizmning ahamiyati va O'zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ijobiy ta'siri ochib berilgan, shuningdek, tibbiy turizmni rivojlantirishda xorij tajribalarini qo'llashning, keng ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: tibbiy turizm, tibbiyot uyushmalari, tibbiyot muassasalari, tibbiy xizmatlari, sug'urta, sog'likni saqlash.

РОЛЬ МЕДИЦИНСКОГО ТУРИЗМА НА ТУРИСТИЧЕСКОМ РЫНКЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. В данной статье раскрывается значение медицинского туризма на туристическом рынке и его положительное влияние на экономику Республики Узбекистан, а также широкое значение использования зарубежного опыта в развитии медицинского туризма.

Ключевые слова: медицинский туризм, медицинские объединения, медицинские учреждения, медицинские услуги, страхование, здравоохранение.

THE ROLE OF MEDICAL TOURISM IN THE TOURISM MARKET AND THE USE OF FOREIGN EXPERIENCES FOR THE DEVELOPMENT OF THE INDUSTRY IN UZBEKISTAN

Abstract. This article reveals the importance of medical tourism in the tourism market and its positive impact on the economy of the Republic of Uzbekistan, as well as the broad importance of using foreign experiences in the development of medical tourism.

Keywords: medical tourism, medical associations, medical institutions, medical services, insurance, health care.

KIRISH

Iqtisodiyotni transformatsiyalashning ahamiyati tobora ortib borayotganligi milliy iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri hisoblangan turizmni rivojlantirishni ob'ektiv zaruratga aylantirmoqda. Zero, turizm jahondagi eng ko'p foyda keltiruvchi biznes turlaridan biri bo'lib, u bozor iqtisodiyotining ajralmas qismi va dunyoning ko'pgina mamlakatlarida shiddat bilan rivojlanib borayotgan strategik tarmoqqa aylanib ulgurdi.

Turizm nafaqat rivojlangan, balki rivojlanayotgan, hattoki, nisbatan past rivojlanish darajasidagi mamlakat va hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining katalizatori hisoblanadi. Turizm sohasida yaratilgan bitta yangi ish o'rni sanoat tarmog'iga nisbatan 20 barobarga arzonga tushadi, biror-bir mamlakatga tashrif buyuruvchi har 30 ta sayyoh bevosita bitta yoki bilvosita ikkita yangi ish o'rinlarini barpo qilishga imkoniyat yaratadi.

Butunjahon turistik tashkiloti (UNWTO) bosh kotibi Zurab Pololikashvilining ta'kidlashicha, "Dunyo bo'ylab, har qanday rivojlanish darajasidagi mamlakatlarda, millionlab ish o'rinlari va korxonalar kuchli hamda rivojlangan turizm sohasiga bog'liqdir. Turizm, shuningdek, tabiiy va madaniy merosni himoya qilishda harakatlantiruvchi kuch bo'lib, ularni kelajak avlodlar bahramand qilishlari uchun saqlab qolmoqda"[1].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” to‘g‘risidagi PF-60 sonli farmoni doirasida mamlakatimiz taraqqiyotini belgilovchi 100 ta maqsad ishlab chiqildi[2]. Ushbu strategiyaning 55-maqsadi aynan tibbiy xizmatlarni rivojlantirish orqali turizm sohasi daromadini sezilarli darajada oshirish va 35-maqsadda O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qilish dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 million nafardan oshirish xamda respublikaga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar sonini 9 million nafarga etkazish vazifalari qo‘yilgan. Ushbu maqsadlarni amalga oshirishda albatta tibbiy turizm muhim ahamiyat kasb qiladi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Amerikalik olimlar M. Bookman va K. Bookmanlarning tibbiy turizmga bergan ta’riflariga asosan - o‘z sog‘lig‘ini yaxshilash maqsadida sayohatlar, shuningdek, xizmatlar savdosini birlashtirgan iqtisodiy faoliyat bo‘lgan ikkita sektor: tibbiyot va turizm [3].

Rassiyalik olim G. Shekin o‘z ilmiy tadqiqotlaridan birida turizm bozorida tibbiy turizmning o‘rni juda katta ekanligiga urg‘u qaratib, “tibbiy turizm - turistik xizmat ko‘rsatish orqali tibbiy yordam ko‘rsatish maqsadi bo‘lgan turistik faoliyat turi” deb ta’rif berib o‘tgan[4].

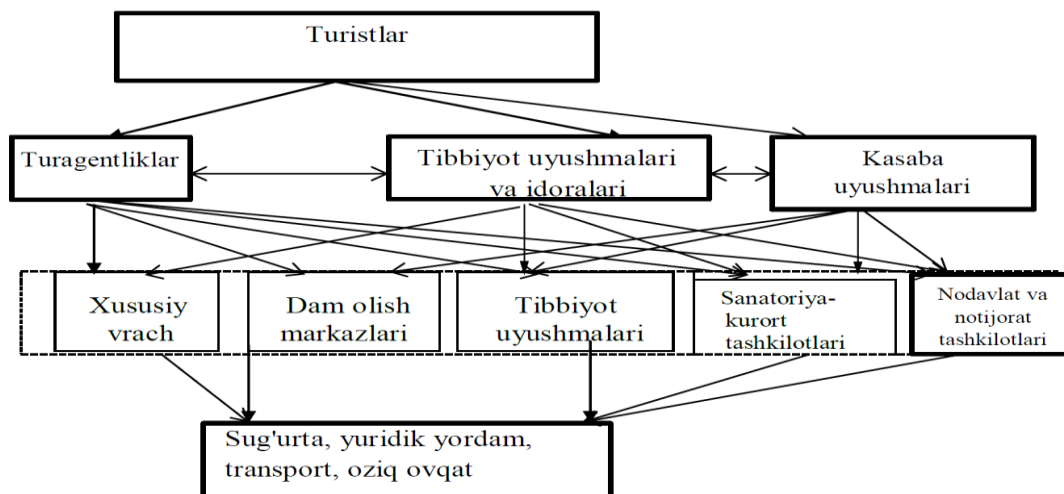
Rossiya tibbiy turizm assotsiatsiyasining tibbiy turizm bergan ta’rifiga ko‘ra - bu sayohatning bir turi bo‘lib, uning maqsadi sog‘liqni saqlash va tibbiy xizmatlarni olishdir[5].

Tibbiy turizm- so‘nggi paytlarda turizm va rekreatsiyadagi urfga aylangan yo‘nalishlardan biri bo‘lib bormoqda. Tibbiy turizm - bu sayyohlik sohasidagi davolanishni chet elda dam olish bilan birlashtirish imkonini beruvchi yo‘nalish. Bemorlarga eng zamonaviy dunyoga mashhur tibbiyot markazlarida professional tibbiy yordam ko‘rsatiladi[6].

TADQIQOT NATIJALARI

Keng ma’noda tibbiy turizmni rivojlangan infratuzilmaga ega bo‘lgan bozorlarning yagona tizimiga bog‘langan tibbiyot sanoati va mehmondo‘stlik sohasi, jumladan, nafaqat tibbiyot muassasalari, balki turli biznes tarmoqlari - sug‘urta, bank, yuridik yordam, transport, aloqa (1.1-rasm).

Hozirgi vaqtda tibbiy xizmatlarning global bozori allaqachon o‘z infratuzilmasiga ega (tibbiy boshqaruv,akkreditatsiya agentliklari, tibbiy turizm agentliklari va turoperatorlar, tibbiy sayohat bo‘yicha mutaxassislar). Quyidagi jadvalda tibbiy turizm bozori aks ettirilgan:

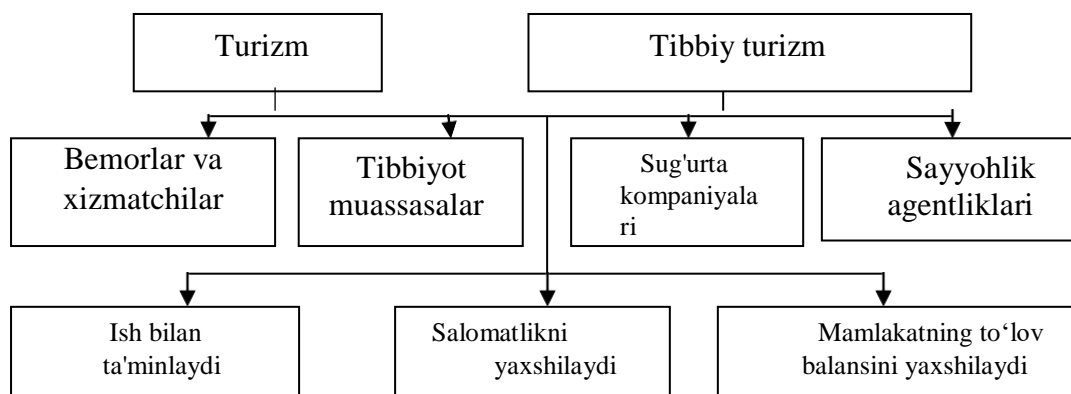
1.1.rasm. Tibbiy turizm bozori[7]

Jadvalga asosan davolanish maqsadidagi turistlar asosan ikki xil usulda sayohatni amalga oshirishadi. Turagentliklar yoki tibbiyot uyushmalari orqali dam olish markazlariga yoki sanatoriya-kurort tashkilotlariga bog'liq shaklda turizmni amalga oshirishadi. Moliyaviy inqiroz sharoitida ham tibbiy turizm rivojlanmoqda va milliy sog'liqni saqlash tizimlariga va sug'urta kompaniyalari faoliyatiga tobora kuchayib borayotgan ta'sir ko'rsatmoqda, ular mijozlarni xorijiy klinikalarda davolash uchun to'lashni afzal ko'rishadi. Jahon iqtisodiy raqobat sharoitida tibbiy turizm fenomeni tibbiyotni zamonaviy texnologiyalar va bemorlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash tufayli jadal rivojlanishiga olib keladi[8].

Ayni paytda millionlab odamlar tibbiy muolajalar va dam olishni birlashtirish uchun mamlakatlar va mintaqalar bo'ylab harakatlanishadi. Bunday muhim migratsiya tashkilotchi mamlakat (yoki mintaqa) iqtisodiyoti uchun katta iqtisodiy ahamiyatga ega (1.2-rasm).

Birinchi navbatda ijobiy o'zgarishlar mehnat bozoriga ta'sir qiladi. Xususan, iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlarida yangi ish o'rinlari yaratilmoqda, sayyohlik majmuasi infratuzilmasi yaxshilanmoqda, turizm sifati yaxshilanmoqda mijozlarga xizmat ko'rsatish, mintaqaning to'lov balansi va boshqa ko'plab mikro- va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar mavjud.

Mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda turizmning o'rnini katta. Tibbiy turizm esa bugungi kunda turizm bozorida jadal rivojlanmoqda quyida berilgan jadval orqali bilib olishimiz mumkinki, turizm sektorining katta bir qismi tibbiy turizmning ulushiga to'g'ri keladi. So'ngi davrlarda kasalliklarning ko'payishi ayniqsa ekologiya yomonlashayotgan ayni paytda sog'lashtiruvchi sanatoriya-kurort tashkilotlari, tibbiyot muassalari bilan bir qatorda og'ir operatsiyalar uchun bu turizm turi juda muhim hisoblanadi.

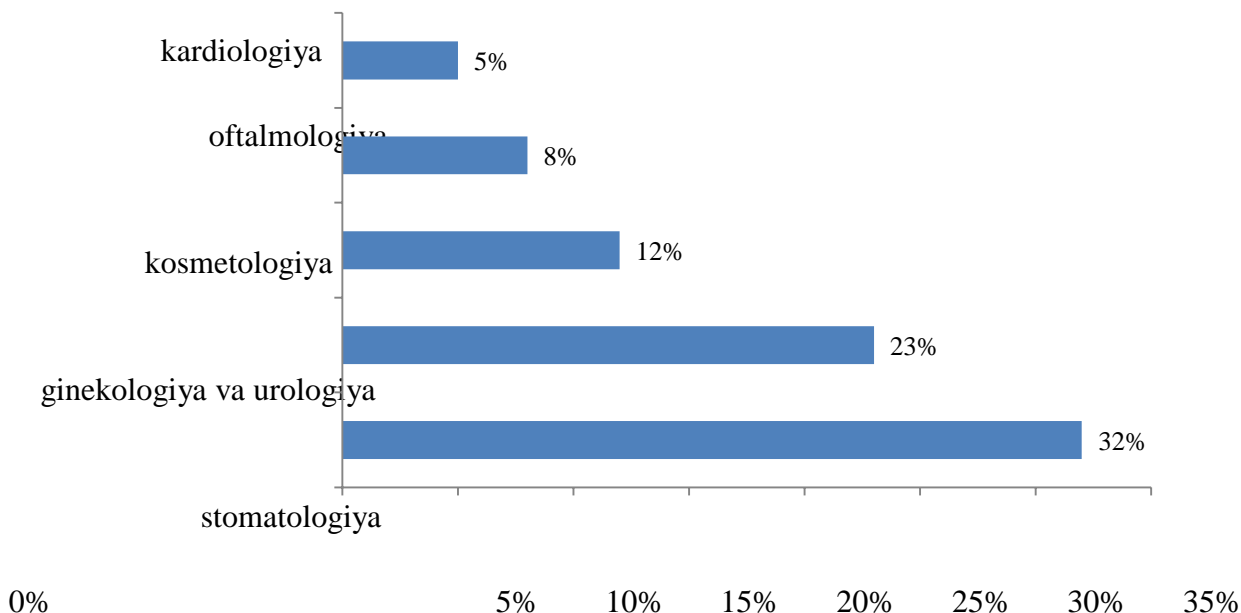
1.2.rasm. Tibbiyot turizmining iqtisodiy ahamiyati

Ushbu holat ichki va tashqi tibbiy turizmni rivojlantirish orqali mahalliy aholi farovonligini oshirish yo'lida sezilarli yutuqlarga erisha oladigan mintaqaviy va federal hokimiyat organlari tomonidan biznes strategiyasi va davlat siyosatida hisobga olinishi kerak[9].

Tibbiy turizmning xavf-xatarlaridan biri - bu davolanish o'tkaziladigan mamlakatga xos bo'lgan infeksiyalarni yuqtirish ehtimoli. Masalan, blaNDM-1 geniga ega bakteriyalar Angliya va AQShga Hindiston va Pokistondan olib kelingan.

Rossiyada ichki tibbiy turizmning eng mashhur yo'nalishi - stomatologiya. AOMMT ma'lumotlariga ko'ra, mintaqalarga sayohat qilish orqali davolanishni tejashga intilayotgan rossiyaliklarning ulushi hozirda 4-6% dan oshmaydi:

- Tibbiy turistlarga ko'rsatilayotgan barcha xizmatlarning 32% hissasiga to'g'ri keladi (stomatologiya);
- 23% ginekologiya va urologiya uchun;
- 12% - kosmetologiya uchun;
- 8% – oftalmologiya uchun;
- 5% - kardiologiya uchun (1.3-rasm).

1.3-rasm. Eng ko'p amalga oshiriladigan tibbiy xizmatlar

Hududlarga sayohatlarning asosiy maqsadi pulni tejashdir. Odamlar eng yangi texnologiyalar va yuqori malakali shifokorlarni talab qiladigan murakkab davolanish uchun Moskva va Sankt-Peterburgga boradilar.

MUHOKAMA

Tibbiyot turizmi zamonaviy ixtiro emas. Qadim zamonlarda ham bemorlar eng yaxshi shifokorlardan malakali tibbiy yordam olish uchun uzoq masofalarni bosib o'tishlari kerak edi. Chor Rossiyasi davrida esa zodagonlar orasida davolanish uchun suvga, ko'pincha Germaniya yoki Chexiyaga borish modasi bor edi. Bugungi kunda Rossiya va MDH mamlakatlarida tibbiy turizm qayta tug'ilishni boshdan kechirmoqda. Ko'p odamlar chet elda davolanishni o'z mamlakatida davolanishga munosib alternativ deb bilishadi. Kasalliklarni tashxislash va davolash uchun Yevropa, AQSh, Osiyo mamlakatlariga sayohatlar tobora ommalashib bormoqda.

Har yili o'n minglab bemorlar tibbiy turizmni tanlaydilar. Bu, jumladan, xorijda davolanishning bugungi kunga aylanib borayotgani bilan bog'liq odamlarning keng doirasi uchun tobora qulayroq bo'lib bormoqda [10].

Inson tabiati odamlarni o'zlari va yaqinlari uchun eng yaxshisini tanlashga undaydi. Tibbiy turizmning rivojlanishi tufayli bemorlar dunyoning eng yaxshi tibbiyot markazlari va shifoxonalarida sifatli davolanishlari mumkin.

Eng yuqori professional obro'ga ega bo'lgan mutaxassis shifokorlarga murojaat qilish imkoniyati chet elda davolanish foydasiga qaror qabul qilishning asosiy sababidir. Bundan tashqari, bemorlar xizmat ko'rsatish sifatiga ishonch hosil qilishi mumkin, diagnostika va davolash vaqtini qisqartiradi va ko'p hollarda davolanish narxini kamaytiradi[11].

Shuni unutmashimiz kerakki, ba'zida chet elda davolanish bemorga professional tibbiy yordam olishning yagona yo'li bo'ladi, ayniqsa kamdan-kam uchraydigan kasalliklarda, ularni davolash ko'pincha ularning yashash mamlakatida mavjud emas.

An'anaga ko'ra, Rossiya va MDH mamlakatlari rezidentlari uchun tibbiy turizm sohasida etakchilar Germaniya va Isroil hisoblanadi. Ammo bu bozor asta-sekin kengayib bormoqda va bugungi kunda mashhur yo'nalishlar orasida Singapur, Turkiya, Shveysariya, Frantsiya va boshqa mamlakatlar bor. Sharqiy Evropaning tibbiy markazlari (Chexiya, Vengriya, Polsha va boshqalar) ham etakchilarga yaqinlashmoqda.

Tibbiy turizm uchun beshta asosiy rag'bat mavjud:

- tejamkor xizmatlar;
- zamonaviy tibbiy texnologiyalar;
- yuqori malakali tibbiy yordam;
- vaqt omili (o'z mamlakatida davolanishni uzoq kutish bilan);
- boshqa motivatsiyalar, masalan, jismoniy shaxslar davolanishni boshqa mamlakatdagi turistik dastur bilan birlashtirish imkoniyatiga qiziqishi yoki bemorlar davolanishning to'liq anonimligidan manfaatdor.

XULOSA

Hozirgi vaqtda tibbiy xizmatlarning global bozori o'z infratuzilmasi (tibbiy boshqaruv, akkreditatsiya organlari, tibbiy turizm agentliklari va turoperatorlar, tibbiy sayohatlar bo'yicha mutaxassislar) bilan allaqachon shakllangan. Moliyaviy inqiroz sharoitida ham tibbiy turizm rivojlanmoqda va milliy sog'liqni saqlash tizimlariga va sug'urta kompaniyalari faoliyatiga tobora kuchayib borayotgan ta'sir ko'rsatmoqda, ular borgan sari mijozlarning xorijiy klinikalarda davolanishi uchun haq to'lashni afzal ko'rmoqda. Jahon iqtisodiy raqobati sharoitida tibbiy turizm fenomeni tibbiyotni zamonaviy texnologiyalar va bemorlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash orqali jadal rivojlanishga majbur qilmoqda.

Yuqorida keltirib o'tilgan ma'lumotlarga asosan O'zbekiston sharoitida tibbiy turizmni rivojlantirish uchun yetarlicha imkoniyatlar mavjud va shu bilan birgalikda yanada boyib borayotgan zamonaviy texnologiyalarga asoslangan tibbiy jihozlar va jahonning eng sifatli tibbiy xizmatlar ko'satayotgan xorij davlatlarida o'z malakalarini oshirayotgan malakali kadrlar asos bo'la oladi.

Tibbiy turizmni rivojlantirishda xorij mamlakatlari modellarini o'rgangan holda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqilgan.

- viloyatlarda tibbiy turizm faoliyatini amalga oshirayotgan korxonalar o'rtasida hamkorlikni amalga oshirish;
- tibbiy turizmni amalga oshirish uchun yangi marshrutlarni yaratish;
- tibbiyot uyushmalari va turagentliklar faoliyatini jiplashtirish;
- mintaqaga kelgan turistlarni davolanish uchun yetarlicha imkoniyatlar borligini ularga yetkazish xususan, tabiiy giyohlar, sho'r ko'llarda va xalq tabobati orqali davolanish imkoniyati mavjudligi bilan tanishtirish;
- xalq tabobati bilan shug'ullanayotgan korxonalar yonida mehmon uylarini shakllantirish va aholini ish bilan taminlash;

REFERENCES

1. <https://www.unwto.org/>
2. 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ги Ўзбекистон Республикаси президентининг фармони ПФ-60 сонли. 2022-йил. 28-январ.
3. Bookman, M. & Bookman, K. Medical Tourism in Developing Countries. New York: Palgrave MacMillan, 2007.
4. Щекин Г.Ю. Концептуализация феномена медицинского туризма в социологии медицины: диссертация ... доктора социологических наук: / Щекин Геннадий Юрьевич; спец. 14.02.05 [Место защиты: Волгоградский государственный медицинский университет]. – Волгоград, 2013. – 309 с.
5. Официальный сайт Ассоциации медицинского туризма России (Russian Healthcare Travel Council (RHTS)). – URL: <https://www.rhtc.org>.
6. Александрова, А. Ю. Международный туризм [Текст] / А. Ю. Александрова. – М. : Аспект Пресс, 2012. – 470 с.
7. Muallif ishlanmasi
8. Ветитнев, А. М. Лечебный туризм [Текст] : учеб. пособие / А. М. Ветитнев, А. С. Кусков. – М. : КноРус, 2014. – 592 с.
9. Сухарев, Е. Курортное дело [Текст] : учеб. пособие / Е. Сухарев. – М. : Омега-Л, 2015. – 224 с.
10. Галкин В. В. Медицинский бизнес [Текст] : учеб. пособие / В. В. Галкин. – М. : КНОРУС, 2012. – 271 с.
11. Гутик, Т.В. Медицинский туризм – новое направление туристской деятельности [Текст] / Т.В. Гутик //Ученые заметки ТОГУ – 2016. – Том 7, № 2. – С. 312-315.